

Thus, in the European community, the strategic development of SMEs at the supranational, national and regional levels is ensured through the legal improvement of regulation, SMEs taxation and financing, creation of funds and programs for SMEs support, SMEs investment attraction, expansion of lending programs, business education and advisory assistance. In line with the current development of sharing economy, the spur of IT-mediated technology promotes alternative tools of raising funds and SMEs support that embeds a new potential of collaborative business development.

ПРОДУКТИВНІСТЬ МІСТА В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

П. Т. БУБЕНКО, проф., д-р екон. наук, О. Д. ПАНОВА, ст. викл.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Швидка урбанізація є визначальною тенденцією ХХІ століття, тому успішне місто, як важливий елемент підвищення продуктивності та забезпечення конкурентоспроможності в глобалізованому світі, виступає запорукою досягнення цієї мети. Найбільш швидкі темпи урбанізації відбуваються в країнах, що розвиваються, де середній дохід на душу населення є найнижчим, що зумовлює пріоритетність проблеми бідності міського населення на глобальному порядку денному. Однак, проблема бідності в містах набуває поступового загострення не тільки в країнах, що розвиваються, а також і в розвинених країнах, в яких міста демонструють за останні десятиріччя зростаючу тенденцію поглиблення соціально-економічної нерівності та соціальної ізоляції певних соціальних груп, таких як мігранти, етнічні меншини чи молодь з малозабезпечених сімей, що визначає наявність як високопродуктивних міських районів, так і районів з високим рівнем безробіття.

У той же час, міста є основними генераторами економічного процвітання і вони найкращим чином можуть сприяти подоланню бідності. Актуальним питанням сьогодення є пошук шляхів підвищення продуктивності міста, зокрема, в руслі створення нових робочих місць та розвитку ділових можливостей, збільшення доходів та покращення рівня та якості життя населення. Даний підхід вимагає аналізу міст у рамках метрополітенського регіонального контексту та створення кооперативних, проактивних стратегій

зростання, які охоплюють публічний, приватний та громадський сектори. Дієвість даного підходу також залежить від включення бідних верств населення та поселень у процеси формування власного процвітання, розглядаючи їх не як пасиви, а як людський та фізичний актив, мобілізований для розвитку виробництва, отримання доходів та створення нових робочих місць, генерування багатства, а також залучення їх до прийняття рішень щодо інвестицій для забезпечення справедливого розподілу ресурсів, інфраструктури, послуг, доходів, якості та рівня життя і економічних можливостей.

У країнах світу національна економічна конкурентоспроможність на міжнародному ринку залежить від метрополітенських регіонів, які є ключовими центрами продуктивності та інновацій. В більшості країн світу промислова та комерційна діяльність у містах становить 50-80% ВВП, а пропорційна вартість економічної продукції, виробленої в міських районах, у процентному вираженні часто набагато вища, ніж частка загального міського населення в країні. Наприклад, міське населення США становить 80%, а на метрополітенські регіони США припадає 93% загальної зайнятості населення, доходів, виробництва товарів та послуг, експорту та розвитку технологій.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ВВП на душу населення збільшується за розмірами міста. В середньому в функціональних міських районах країн-членів ОЕСР з населенням більш ніж 500 000 жителів збільшення міського населення на 1% становить зростання ВВП на душу населення 0,1%. У деяких країнах дана залежність демонструє більший ефект: наприклад, у Франції збільшення міського населення на 1% становить зростання ВВП на душу населення 0,2%. Розмір міста також істотно пов'язаний з рівнем продуктивності: чим більше місто, тим вищу продуктивність воно демонструє. Збільшення населення на 1% в міських агломераціях становить середнє зростання продуктивності праці на 0,12%. Але це не означає, що переміщення людей у великі міста автоматично підвищує продуктивність праці, адже підвищення продуктивності праці обумовлено вищою кваліфікацією робочої сили та більшою часткою населення з вищою освітою у великих містах. У свою чергу, великі міста пропонують більше і кращі робочі місця для високоосвічених людей, тим самим залучаючи людей з високим рівнем освіти та пропонуючи кращу відповідність між кваліфікацією працівників та робочими місцями, які вони заповнюють.

Додатковим фактором вищої продуктивності у великих містах незалежно від індивідуальних особливостей їх мешканців є синергетичні ефекти «агломераційної економіки». Один з таких ефектів стосується знань та інновацій: просторова близькість та контактна взаємодія між робітниками

сприяє швидшому поширенню нових ідей у містах і, відповідно, більш активному залученню інноваційних виробничих технологій на підприємствах. Другий ефект – ефект масштабу – пов'язаний із економією витрат на використання інфраструктури або факторів виробництва. Оскільки більшість інвестиції в інфраструктуру включають постійні витрати, які певною мірою незалежні від кількості користувачів, великі міста з більшою кількістю споживачів можуть використовувати інфраструктуру ефективніше.

Важливий економічний внесок міст обумовлений забезпеченням постійного потоку інноваційно-креативної активності, взаємодії, спеціалізації та різноманітності, що є важливими чинниками розвитку та процвітання інноваційних ідей, методів та продуктів. У світовій економіці XXI століття міста функціонують, насамперед, у таких напрямках формування регіонального та національного процвітання, як центри інновацій та послуг, включаючи передові та спеціалізовані послуги: культура, спорт, рекреація та туризм; освіта, наука та охорона здоров'я; транспорт та торгівля; виробничо-технологічний розвиток; розвиток ринкових відносин; створення робочої сили.

Вплив міст на продуктивність виходить за рамки їх власних адміністративних кордонів. Відстані до великих міст визначають рівні продуктивності та економічне зростання. Цей ефект може бути позитивним, оскільки великі міста надають спеціалізовані послуги та є торговими і транспортними хабами. Чим щільніше розташований регіон відносно до великого міста, тим легше для бізнесу отримати доступ до цих функцій, і тим легше для жителів та підприємств регіону скористатися ефектами «агломераційної економіки». Індивідуальні громади, включаючи передмістя, малі та великі міста, можуть процвітати лише як інтегрована частина економічної динаміки більшого метрополітенського регіону. Конкурентна перевага метрополітенського регіону полягає в ефективному змішуванні висококваліфікованої робочої сили та високоцінної спеціалізації разом з економічною та соціальною різноманітністю, а також шляхом стратегічного інвестування, удосконалення та стабільного використання основних активів – виробничого, фінансового, природного, соціального та людського капіталів. Однак слід зазначити, що концентрація активності у міських центрах може спричинити негативний ефект «агломераційної тіні» в менших містах та прилеглих районах, оскільки міське ядро отримуватиме переваги продуктивності та зростання продуктивного населення за рахунок прилеглих територій.

Кожний метрополітенський регіон зазнає економічного зростання або занепаду. Історія американського міста Детройт вже стала класичним кейсом

урбаністичного занепаду. Навіть якщо метрополітенський регіон зростає, допустимим є відсутність значних можливостей для підвищення конкурентоспроможності, процвітання та якості життя, оскільки немає чіткого керівництва чи загальної скоординованої стратегії. Відсутність скоординованих стратегічних зусиль часто є ключовим фактором, що безпосередньо сприяє економічному спаду. Економічна стратегія метрополітенського регіону є проактивним організаційним принципом, за яким можливо об'єднання зусиль публічного, приватного та громадського секторів для розвитку, формування та здійснення узгодженого набору цільових інвестицій у людей та місця задля процвітання бізнесу, створення нових робочих місць, зростання доходів, поліпшення рівня та якості життя населення.

Таким чином, формування та реалізації ефективної економічної стратегії метрополітенського регіону із урахуванням локальної адаптації щодо поєднання найважливіших активів, які найкращим чином будуть працювати у специфічних умовах для окремого регіону, та повсюдного залучення міського ядра задля максимізації міського внеску у регіональний розвиток, вміщує два ключових елементи. Першим елементом є інвестування в основні активи та заходи, які спрямовані на підвищення продуктивності, серед яких – транспорт та інфраструктура; освіта та розвиток робочої сили; дослідження та технології; венчурний капітал та інші форми фінансування бізнесу; послуги; сприяння торгівлі та розширення ринку; залучення та утримання бізнесу та зайнятості; розвиток підприємницької культури та ділових установ; регіональне управління та громадська участь; міське оподаткування та регуляторна політика; збереження та відновлення довкілля; рівень та якість життя населення.

Другим ключовим елементом є інтеграція до сучасних динамічних галузевих глобальних мереж та потоків, що прискорюють темпи інновацій та зростання. Широкомасштабні групи взаємопов'язаних фірм та організацій – галузеві кластери – мають найкращим чином скористатися всіма перевагами спеціалізації та різноманітності підприємств і майнових комплексів метрополітенського регіону, а також сприяти розвитку інноваційного клімату інновацій у бізнес-процесах, технологіях, проектуванні та виробництві товарів і послуг, які можуть посилити глобальну конкурентоспроможність та забезпечити значне зростання кількості робочих місць та доходів населення певного мегаполісу.